

✓
GLEDALISKI LIST
DRAME SNG

1961-62

5

Dopisniki »Gledališkega lista« Drame SNG v tujini: Mikolajtis Ziemovit, Warszawa, za Poljsko; — dr. Miroslav Pavlovsky, Brno, za Češkoslovaško; — Ossia Trilling, London, za Anglijo in Francijo; — dr. Friedrich Langer, Wien, za Avstrijo; — Fred Alten, Basel, za Švico; — dr. Paul Herbert Appel, Hamburg, za Zvezno republiko Nemčijo in Gerhard Wolfram, Berlin, za Demokratično republiko Nemčijo.

Gledališki list Drame Slovenskega narodnega gledališča v Ljubljani. — Lastnik in izdajatelj Slovensko narodno gledališče Ljubljana. — Urednik Lojze Filipič. — Osnutek za naslovno stran: Vladimir Rijavec. — Izhaja za vsako premiero. Naslov uredništva: Ljubljana, Drama SNG, poštni predal 27. — Naslov uprave: Ljubljana, Cankarjeva cesta 11. — Tiska tiskarna časopisnega podjetja »Delo«, Ljubljana — Stevilka 5, letnik XLI., sezona 1961—1962

GLEDALIŠKI LIST
DRAME
SLOVENSKEGA
NARODNEGA GLEDALIŠČA
LJUBLJANA
SEZONA 1961/62 — ŠTEV. 5
ENAINŠTIRIDESETI LETNIK

MIRKO ZUPANČIČ
HIŠA NA ROBU MESTA

KRSTNA PREDSTAVA

MIRKO ZUPANČIČ

Hiša na robu mesta

Režiser in scenograf: MILE KORUN

Kostumograf: MIJA JARČEVA

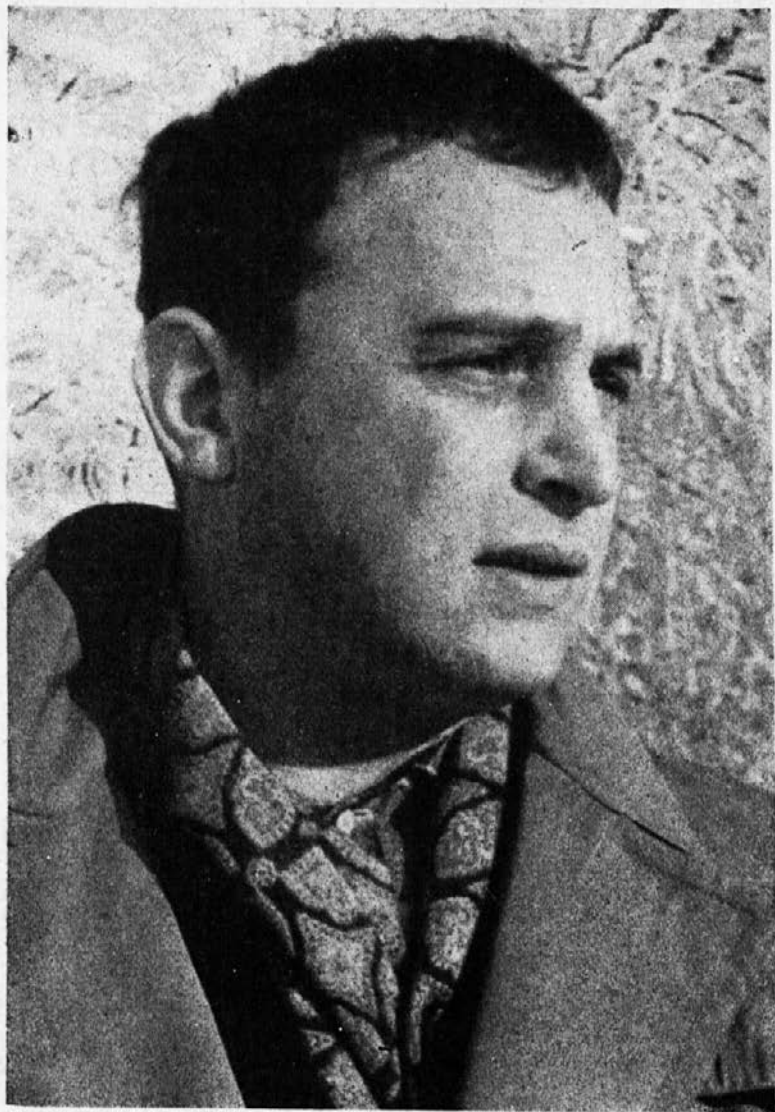
Lektor: prof. dr. ANTON BAJEC.

Jerajeva		ANGELCA HLEBCETOVA
Jeraj, njen mož		FRANCE PRESETNIK
Vid	} njuna otroka {	LOJZE ROZMAN
Mojca		SLAVKA GLAVINOVA
Tomažič, njen brat		JANEZ ROHACEK
Mariča, služkinja		VIDA LEVSTIKOVA

Sceno izdelale gledališke delavnice pod vodstvom ravnatelja ing. arch. ERNESTA FRANZA.

Kostume izdelale gledališke krojačnice pod vodstvom STANETA TANCKA in ELI RISTIČEVE.

Inspicijent: MARIJAN BENEDICIC — Sepetalka: HILDA BENEDICICEVA — Odrski mojster: VINKO ROTAR — Razsvetljava: LOJZE VENE IN SILVO DUH — Masker in lasuljar: ANTE CECIČ — Frizerka: ANDREJA KAMBIČEVA.

MIRKO ZUPANČIĆ

MIRKO ZUPANČIČ IN NJEGOVA »HIŠA NA ROBU MESTA«

»Ko sem ves vznemirjen čakal premiere svojega prvega dramskega besedila, se mi je zdelo, da bi lahko ure in ure govoril pa razlagal svoje poglede na dramatiko, gledališče, sodobno umetnost in tako naprej. Zdaj ne znam več. S časom postane človek nekoliko natančnejši v odnosu do lastnega dela in tudi bolj skop v svojih izjavah.

Kriteriji in podobno! Vse lepo in prav. Toliko teorij sem že prebral in pozabil nanje, toliko različnih »pogledov« in »kriterijev« prebolel, da sem nazadnje prišel do preprostega spoznanja: edini kriterij je delo! Resnico svojega dela nosi vsakdo v sebi, v svojih odločitvah in v svojem življenju. Vrednost te resnice pa se zopet kaže v delu. Čas bo presodil, ali delamo dobro ali slabo, vem samo, da delati moramo. Delo nam nalaga odgovornost, ta pa nas zopet sili v aktivnost, se pravi v nekaj, kjer se sleherno življenje sploh začne. Delo in odgovornost prižigata v človeku nenehno moralno prizadetost in ta ga spet rešuje pred lenobnostjo, komodnostjo in prilagodljivostjo. Zato se s svojimi dejanji ne more vračati nazaj, ne sme sprejeti samo tega, kar je, pač pa mora neprestano iskati poti naprej.

To je najbrž bistveno: umetnost postane tako človeško (družbeno) in ne samo lepotno prizadeta, aktivna in sodelujoča. Ko pa je enkrat tako, umetnik ne utegne več toliko razmišljati o (svojem) uspehu, pač pa več o (svojem) delu.

In ni potem nikoli več zadovoljen...»

V to asketsko lapidarno izpoved so se strnila razglabljanja Mirka Zupančiča med najinimi pomenki ob delu in pripravah za uprizoritev »Hiše na robu mesta«. V izpoved, s katero je Mirko Zupančič sam veliko jasneje kot bi to mogel storiti kdorkoli drug, zarisal najbolj značilne poteze svoje duhovne podobe ter najbolj konstantne elemente svojega odnosa do sveta in do umetnosti.

Dobrih deset let je tega, kar je Mirko Zupančič intenzivno, plodno in tvorno prisoten v slovenski književnosti in v slovenskem gledališču. Ze med študijem zgodovine svetovne književnosti na ljubljanski univerzi se je začel v revialnem tisku izpovedovati kot kritik in mislec. Pozorno in prizadeto je spremljal vzpone in padce slovenske poezije in proze, sproti kritično razčlenjeval nova slovstvena dela Ivana Potrča, Roka Ariha, Janeza Gradišnika, Vlada Habjana, Rada Zakonjška, Antona Ingoliča, Jože Mahnič, Cirila Zlobca, Toneta Pavčka, Janeza Menarta in Kajetana Koviča ter l. 1952 podal pregledno sumarično kritično analizo sodobne poezije, a leta 1956 podobno pregledno analizo novejše slovenske proze in »naše literarne sodobnosti«.

D. Makuc kot Berenger, A. Kurent kot Jean, B. Miklavc kot Logik in A. Valič kot Stari gospod v »Nosorogih« E. Ionesca.

Med začetke Zupančičevega literarnega dela sodi tudi esej »O gledališčih, repertoarju, kritiki in igralcih« (1953), v katerem je bistro, ostro polemično in kritično, a s tenkim posluhom za bistvo obravnavanega problemskega kompleksa ter z obširnimi znanjem orisal našo tedanjo »gledališko sodobnost« ter nakazal perspektivo razvoja.

Leto dni pred tem je objavil svojo prvo dramo z naslovom »Od jutra do jutra«, l. 1957 so doživele v Slovenskem ljudskem gledališču v Celju krstno uprizoritev njegove »Situacije«, l. 1959 pa v Mestnem gledališču ljubljanskem njegov »Rombino, žalostni klovni«.

Ob ustanovitvi Mestnega gledališča ljubljanskega se je Mirko Zupančič vključil v njegov umetniški ansambel kot igralec, izoblikoval tu vrsto jasno in ostro profiliranih, markantnih odrskih podob, zadnja leta pa se je posvetil vodstvenemu delu v slovenskem gledališkem amaterizmu, zlasti izdajanju in urejanju dramskih del in strokovnih priročnikov, pedagoškemu delu in svetovalstvu amaterskim gledališkim delavcem ter gledališki kritiki in publicistiki.

Literarni, kritični, publicistični, uredniški in igralski umetniški opus Mirka Zupančiča izpričuje živo in priadeto odzivnost svojega tvorca na duhovne probleme časa in nam ga predstavlja kot nemirnega, krčevitega iskalca, kot občutljivega, med kritično, brezupno negacijo in emfatičen optimizem razpetega razumnika, kot ostrega, polemičnega in dinamičnega slovstvenega in gledališkega kritika, kot razgledanega literarnega teoretika in kot svojskega, samoniklega, po stilnem in dramaturškem razvoju ter po izpovednih poantah izredno zanimivega dramatika.

Po »Situacijah«, ki so tripolarna, dramaturško na kontrapunktu in prepletanju groteske, realizma in samostojnega meditativnega elementa grajena dramska umetniška izpoved s splošno obsodbo amorfnega, konvencionalnega, v lenobni udobnosti človeško deformiranega in razčlovečenega vegetiranja, in po »Rombinu, žalostnem klovn«, ki je obenem lirična poema in dramatična meditacija z izpovedno poanto v zaneseni optimistični viziji časa, ko bo človek res človek, v krčeviti veri, da bo pot, po kateri blodijo in tipajo vsi iskalki človeškega v človeku in v človeštvu, zadržano nekoč nekoga privedla k smotru, — je Mirko Zupančič zdaj s »Hišo na robu mesta« zarezal naravnost v živo tkivo našega časa, samega sebe in vseh, ki v tem našem času živimo.

Po stilni fakturi in dramaturški gradnji je »Hiša na robu mesta« realistična drama, po izpovedni poslanici angažirana, prizadeta družbeno kritična upodobitev ljudi v našem aktualnem svetu, dramatičen oris njihovih medsebojnih odnosov in njihovih usod, kot jih oblikujejo sociološke in razvojne koordinate našega časa. V dramaturški konstrukciji družinske drame se razgalijo in izpovedo predstavniki treh generacij: meščanske, ki deloma skuša ponosno vztrajati na mrtvi straži svojih izgubljenih družbenih pozicij, deloma doživlja definitivni človeški in družbeni polom, deloma se skuša prilagoditi času in razmeram, v čemer tudi nenavadno dobro uspeva; mlajša, ki se je udeležila osvobodilne borbe, v borbi polno zaživela in si ustvarila svojo

M. Potokarjeva kot Daisy in D. Makuc kot Bérenger v »Nosorogih«. Režija: F. Jamnik, scena: V. Rijavec.

E. Ionesco: »Nosorogi«. Režija: F. Jamnik, scena: V. Rljavec, kostumi: A. Barčlova, glasba B. Lesjak.

vizijo bodočega sveta, a se zdaj lomi v deziluziji in se ne more sprijazniti z nervoznim, brutalno poslovnim, naglim tempom življenja; in končno najmlajša generacija, ki je nemirna, kritična, ostra. V Zupančičevi drami je predstavnik te generacije mlad človek, ki so mu zaprta vsa vrata; vrata nazaj v materin meščanski dom si je zaprl sam, tja ne mara, vrata naprej pa so mu zaprta, ker izhaja iz kompromitirane meščanske družine. Njegova funkcija v fabulativnem razvoju dramskega konflikta sicer ni osrednja, zato pa je tem ostreje in tem jasneje opredeljena v ostrem kritičnem izpovedovanju stališč do pojavov in procesov v sebi, v svoji družini in naši družbi kot celoti ter kot silnica, ki je konflikt sprožila.

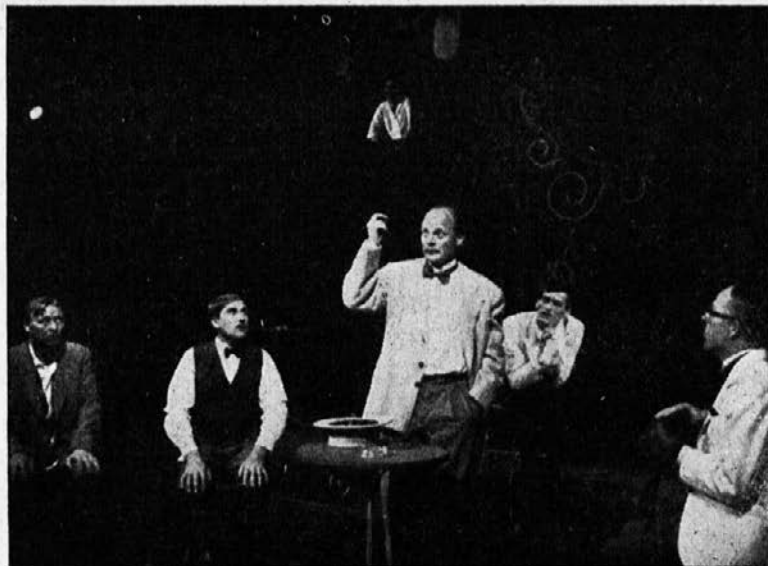
Če bi skušali povzeti avtorjeva razmišljanja o kompleksu individualnih človeških in družbenih problemov, ki jih obravnava in upodablja v svoji »Hiši na robu mesta« ter njegova krčevita iskanja v bolečem in zapletenem problemskem kompleksu, iz katerega je organsko nujno zrasel dramski konflikt »Hiše«, bi — če bi ta avtorjev povzetek citirali — zapisali:

»Med istimi zidovi in v istih sobah živijo različni ljudje. Ljudje, ki jih sicer vežejo najožje sorodstvene vezi, a so različni po mislih, dejanjih, čustvovanjih in nazorih. Med njimi se pletejo razlike celih generacij. Vse do nekega trenutka so bile te razlike skrite. Bolj kot v odločni razrešitvi, so se izražale v hipnih, obrobnihi spopadih. V atmosferi njihovih mešebojnih odnosov, v zatajenem občutku, da so pravzaprav tužci, ki jih vežejo samo ključki istega stanovanja.

Tu je najprej Vid. Mlad fant, ki pozorno spremlja dogodke v lastni hiši in izven nje. Vid je tisti, ki zahteva konflikt. Oče, ki se vrača iz emigracije, je samo dramaturški nosilec spopada; idejni, vsebinski vzrok dogodkov, ki smo jim priča, pa je Vidovo nekompromisno iskanje resnice v svoji lastni hiši in izven nje. Vid se doma srečuje z mamo, ki je trdna in čvrsta ženska, dobra mati, a je hkrati pripadnica tiste generacije (podobno kot Tomažič), ki je Vidu povsem tuja in ga nanjo veže le še zakon krvi. Mojca mu je po letih bližja. Doživljala je revolucijo, aktivno sodelovala v njej, po njej pa je doživela svoj polom. Vida Mojčin problem grize, ker se podaljšuje v njegovo življenje tega hipa, ker si mora odgovoriti na nekatera vprašanja lastnega življenja. Tako kot ga grize problem očeta-emigranta, ki je prinesel v njegovo življenje nasilne spremembe: obremenil ga je s tujo krivdo in ga prisilil, da je moral bolj zgodaj kot bi bilo nujno, kritično pogledati svet, ki so ga vanj postavili. Zaradi vsega, kar se je zgodilo in zaradi vsega, kar se godi, postane Vid upornik. Ne upornik, ki hoče anarhistično raztreščiti zemljo, temveč neke vrste revolucionar človeškega etosa: biti vedno za nekaj odgovoren, biti v življenju vedno in povsod nekompromisno prizadet, svojo lastno moralo postaviti na ostrino in z isto ostrino pregledovati življenje, ki je v njem soudeležen. Tu so možne pomote in bojo pomote. Toda v hipu, ko gre v življenje brez iluzij o sebi in drugih, pa z zavestjo, da mora delati, živeti intenzivno in ne samo fizično bivati, je storil prvi korak v resnično življenje. Samo od tod je lahko naslednji

M. Potokarjeva kot Daisy, D. Makuc kot Bérenger in L. Rozman kot Dudard v Ionescovih »Nosorogh«.

E. Ionesco: »Nosorogi«. Režija: F. Jamnik, scena: V. Rijavec, kostumi: A. Bartlova, glasba B. Lesjak.

korak v življenje drugih, v nestrahopetno in nemetafizično borbo za vedno nove človeške resnice.

Vidova misel ni individualizem zasebne narave, temveč vzgoja človeške osebnosti in njegovega etosa. Ni osveščene množice brez osveščenih posameznikov. Ni osveščene množice brez normalnih življenjskih pogojev. Toda normalni standard ni isto, kar je kramarski duh.

Tak je Vid in takšna je misel drame. Samo: ideje same na sebi govorijo premalo, človek je tudi nekaj, kar je iz mesa in krvi. Zato se drama ne odvija v okviru načelnih debat, temveč skuša vse te probleme prikazati ob živih ljudeh in konfliktnih, ki jih sproža življenje. To je, recimo realizem »Hiše na robu mesta«. Avtor je skušal poudariti tudi individualno plastiko človeškega lika. Navsezadnje je to tudi ena od misli te drame. Ta namreč, da se moramo ukvarjati predvsem s konkretnim človekom, ker družbo sestavljajo konkretni ljudje.«

*

Zupančičev Rombino je blodil skozi stoletja in z optimistično vero v človeka iskal čas in kraj, kjer bo človek smel, mogel in znal biti zares človek.

Rombino je ta čas in ta kraj zares tudi našel, dosegel je svetlo vizijo resnične človečnosti, sam je stopil vanjo.

Po Rombinu pa je Mirko Zupančič ustvaril Vida.

Ali se je Rombino v svojem popolnem svetu razočaral, izgubil vero in se vrnil med nas ter se spremenil v Vida?

Ne.

Rombino se je sicer res vrnil med nas, toda vrnil se je zato, ker je spoznal, da je ta naš čas vsak dan bolj gluha za pesem, vsak dan bolj slepa za lepoto in vsak dan bolj neobčutljiv za besedo umetnosti.

Spoznal je, da z lirčno meditacijo in s subtilno pesmijo ne bo nikoli prepil brutalnega hrupa poslovnosti ter individualne in družbene komercializacije.

Zato je spregovoril kot Vid.

Spoznal je namreč, da mora vpiti, če hoče, da ga še kdo sluša in posluša in da mora tisto, kar ima povedati, povedati ostro, nemara celo brutalno in brezobzirno, toda jasno in naravnost, umetniško in človeško odkritosrčno, pogumno, prizadeto, z bolečino in — kljub bolečini.

L. Filipič

D. Makuc kot Berenger, A. Kurent kot Jean, B. Miklavc kot Logik in A. Valič kot Stari gospod v »Nosorogih« E. Ionesca.

HIŠA NA ROBU MESTA

(ODLOMEK)

VID: *Menda pri nas nihče več ne spi. Pa bo že skoraj dvanajsta ura.*

TOMAŽIČ: *Ura strahov.*

VID: *Kako prijeten naziv za neumnosti, ki jih ta čas ljudje počenjajo na različnih koncih sveta. Dvanajsta ura je ura splošne folklore. Ura opičjega poskakovanja po gostinskih obratih. Ura slovenskega narodnega poguma, kovačija navdihov in prepira o tem ali ima slon bel ali črn rilec. Ob dvanajstih so pri nas spravljive božične maše, ob dvanajstih sneži in od dvanajstih se ljudje gledajo najbolj zabodeno. — Zanimivo je, da potrebujejo čedalje manj spanja.*

JERAJEVA: *Tudi zate to velja.*

VID: *Jasno.*

TOMAŽIČ: *Zivahen si bolj, kot je primerno za tole uro. Kje si bil?*

VID: *Potepal sem se. Po starem delu mesta. Tam, kjer so hiše, kot je naša, s starimi dvorišči, vrtovi pa z vijugastimi baročnimi kipi. Hiše na robu mesta... Onkraj tega roba ni ničesar več. Ne zavesti, ne spoznanja, pač pa prepad. Tema. Tista tema, ko plane sekira sama za vrat.*

TOMAŽIČ: *Zadnja prisposodba je moja.*

VID: *Ne bom je publiciral, stric. — Pa še nekaj sem si želel. Da bi lahko, kakor tisti vrag v romanu, krožil nad strehami in videl skozi je prav do kleti.*

JERAJEVA: *Nemogoča ideja.*

VID: *Še bolj zvedava. — Zanimalo me je, če tudi drugi ljudje živijo podobno kot mi. Ali pa morda celo počenjajo kaj bolj koristnega.*

JERAJEVA: *Spet začenjaš!*

VID: *Tudi na kolodvoru sem bil. Pred pol ure je pripeljal zadnji vlak.*
Tišina.

JERAJEVA: *Od kod?*

VID (nalašč presliši vprašanje): *Kako malo ljudi se še vozi z vlaki. Nekaj čmerikavih inozemcev bulji skozi debele naočnike v našo deželjo. Tri ženice, upognjene pod nahrbtniki kot starodavni kurenti. Osamel miličnik. Dva nočna uradnika. Zaspala blondinka v uradu za informacije...*

TOMAŽIČ: *In nočna slika mesta je tu.*

VID: *Če gledaš s kolodvora se ti nenadoma zazdi, da stoji nebotičnik na glavi. Na enem samem strelovođu, ki ga je teža kamenja zarila v zemljo.*

TOMAŽIČ: *Preveč samosvoje gledaš, Vid.*

VID: *Na kolodvoru iščejo ljudje zaveznitva z železom. Z mrzlimi tiri, ki se šopirijo in bliskajo v nedogled. Prijelo me je, da bi iztrgal te tiri, jih zmečkal v jekleno kepo in ropotal z njo po našem ljubem mestu.*

TOMAŽIČ (zelo ironično): *Groteskna misel, vsekakor. — Oče se torej ni pripeljal.*

Tišina.

VID: *Ne.*

JERAJEVA (Tomažiču): *Menda nisi mislil resno s svojim vprašanjem?*

TOMAŽIČ: *Popolnoma resno.*

JERAJEVA (Vidu): *Si bil zares na kolodvoru. Si zares čakal?*

VID: *Čakal ravno ne. Na kolodvoru sem pa bil.*

JERAJEVA: *Ne bi smel...*

VID: *Mi lahko poveš zakaj?*

JERAJEVA: *Tebi je storil največjo krivico.*

VID: *In temu primeren je tudi moj odnos do njega. Osebn očeta prav nič ne potrebujem. Odvadi sem se ga in se tako kar dobro počutim.*

JERAJEVA: *Kaj te je potem neslo na kolodvor?*

VID: *Naeenkrat me je obšla čudna misel. Hotel sem ga videti, očeta, kako stopa z vlaka. Hotel sem iti za njim po ulicah, prav do naše hiše in potem nikoli več vstopiti vanjo. Hotel sem videti, kako se to zavoženo, bedno življenje otepa še zadnjega dna in trepetaje lovi še zadnji vzdihljaj.*

JERAJEVA: *To mi poveš šele zdaj. Tik pred tistim trenutkom. Slutila sem, da bom v njem čisto sama.*

VID: *Boš, mama. Nikoli nismo o tem govorili. Ti si tako hotela. Ob skupni bolečini smo živeli vsak po svoje.*

JERAJEVA: *Dobro. Naj bo. Sprejemem to breme nase. Uredila bom to stvar z Jerajem mimo vaših in svojih čustev. Tiho in brez škandala. Kar boli, naj bo zakopano.*

VID: *Se ti zdi to mogoče?*

JERAJEVA: *Je mogoče. Tudi pozabljeno bo. Samo nobenih vznemirjanj več. To mi morata obljubiti oba z Mojco. Hočem, da bo v tej hiši spet mir, da bomo živeli tako, kot se nam spodobi. Ljudje gledajo na nas. Ljudje pa so zlobni. Nočem, da bi videli in uživali v mislih, kako se razkrajamo, kako razpadamo. Nočem, da bi kot psi glodali naše kosti.*

TOMAŽIČ: *Ce me občutek ne vara, se stvari lotevaš z napačnega konca.*

JERAJEVA: *Lotevam se jih tako, kot se jih moram.*

VID: *Ne, mama. Ne sebi ne nam ne moreš prihraniti tistega, kar se mora zgoditi.*

JERAJEVA: *Kaj vendar?*

VID: *Ti želiš ohraniti mir. Še huje: videz, samo zunanji videz. To je laž, vidiš. Z lažjo ni mogoče živeti.*

JERAJEVA: *Bi prepustil to meni.*

VID: *Nič več. Ker nisi samo ti. Sva še midva z Mojco in bo končno tukaj še najin oče. — Kako bomo živeli? Mi lahko poveš?*

JERAJEVA: *Ne.*

VID: *Potem ti povem jaz. Vsak v svoji sobi. In vsi skupaj kot jetniki lastne onemoglosti in ponarejenosti.*

JERAJEVA: Jeraj ne bo ostal z nami.

VID: Bo! Pa čeprav ne bi, je zdaj vseeno. On je samo sprožil kolesje. Postavil nas je pred dejstvo, da moramo sami sebi pogledati v oči. To je bistveno.

JERAJEVA: Malo te razumem.

VID: Vem. In žal mi je zato.

TOMAŽIČ: Do neke mere ima Vid prav. Treba bi bilo začeti vse znova.

VID: Že mogoče. Zase vem, da ne bom sodeloval. (Po premoru.) Pravzaprav sem hotel povedati samo to, da lahko oddate mojo sobo v najem, ker sem si poiskal stanovanje drugje.

TOMAŽIČ: Kako?

JERAJEVA: Ti hočeš — proč? Stran od nas.

VID: Tako je.

JERAJEVA: Menda nisi pri sebi... Najbrž ne veš, kaj govoriš...

VID: Popolnoma sem pri sebi.

JERAJEVA: Kar tako nenadoma. Nič nisi rekel, še namignil nisi.

VID: Žal...

JERAJEVA: (plane): Sem mar jaz kriva, če se vrača. Nisem ga vabila in nisem odgovarjala na njegova pisma. Prav zato sem molčala. Zato nisem odgovarjala in vam nisem povedala, ker sem se bala zmede.

VID: Ni samo to vplivalo na mojo odločitev. Že pred tistimi pismi sem sklenil, da grem.

JERAJEVA: Tako?

VID: Hotela si vedeti.

JERAJEVA: Potem imam še pravico vedeti zakaj?

VID: Lahko govorimo še tri dni, pa se ne bomo sporazumeli. Ko človek nekaj spozna in se za nekaj odloči, mora temu slediti. Neusmiljeno.

TOMAŽIČ: In če je tisto, kar ima za spoznanje, samo zmota?

VID: Posledice bo nosil sam.

JERAJEVA: Tista ženska te je zbegala. Tista... tista...

VID: Pusti priimke, mama. Mlad sem še, a pubertetne težave sem že zdavnaj odložil. Vsaj to bi lahko vedela.

TOMAŽIČ: Vid.

VID: Še kaj?

TOMAŽIČ: Strah pred nekim srečanjem, recimo, da je to oče, bi seveda ne bil v skladu s tvojimi načeli.

VID: Prav gotovo ne. Stran grem zato, ker hočem živeti. Ziveti! Ne pa tukaj umirati z jalovim ponosom berača. Samo to je, veš. In prekleto vseeno mi je, koga bom še danes ali jutri srečal v tej hiši.

JERAJEVA: Tak si ti. — Prav. Ne bom te ustavljala. Pojdi kamor hočeš. Vedi samo to. Tisti, ki enkrat zapusti to hišo, se ne sme več vrniti. Kvečjemu kot tujec. Naš ne bo nikoli več.

VID: Vem, mama. Po svoje imaš prav.

JERAJEVA: To smo torej opravili. Nič ne de. Bom pač sama. Ne boste me zlomili. — Pojdiva, brat.

UMETNIŠKI JUBILEJ STANETA SEVERJA

Praznik, ki ga danes praznujemo na odru slovenske Drame, ni samo dolžnosten in nima zaman najširšega odmeva v vsej naši kulturni javnosti. Praznujemo namreč jubilej velikega igralca, umetnika, ki se je v petindvajsetih letih svojega dela na tem odru z eruptivno silo svoje izpovedi in z nenavadno razsežnostjo svojega ustvarjanja tvorno in neposredno povezal z danes že znamenito generacijo odličnih slovenskih igralcev in oblikovalcev našega odrskega izraza, z generacijo, ki jo upravičeno štejemo za slovensko igralsko klasiko. Stane Sever se je namreč že razmeroma mlad s svojo umetnostjo trdno zasedel pod samim vrhom slovenskega igrilstva, in slovenska gledališka zgodovina se bo nedvomno vselej morala najprej in najbolj izčrpno zaustavljati prav ob teh poglobitvinih velikanih, svojčas ob imenih Borštnika in Verovška, pozneje ob imenih Levarja in Marije Vere, danes pa predvsem ob imenu Staneta Severja. Saj so Slovensko narodno gledališče res gradile desetine in desetine umetnikov, ki so bili vsak po svoje svojski in dragoceni in ki so z vso široko in pestro paleto njegovega ansambla prispevali vsak svojo značilno in specifično barvo, toda poglobitveni stil tega gledališča in njegove najvišje umetniške dosežke so s svojo prisotnostjo vselej narekovali predvsem njegovi veliki in največji igralci. In kakor je to gledališče zaznamovalo Borštnikovo pa Levarjevo dobo, tako zaznamuje zdaj upravičeno že več kot deset let Severjevo.

Če pa priznamo to dejstvo, so ob Severjevem imenu prav gotovo odveč vsi drugi epiteti, ki jih po navadi pridajamo zlasti ob takih priložnostih vsem uglednim gledališkim ustvarjalcem. Zakaj samo ob sebi je umevno, da je prav Stane Sever danes prvi igralec tega ansambla. Toda Stane Sever je še nekaj več: njegovo ime je v najširši javnosti, in to ne le slovenski, že postalo sinonim in pojem za slovenskega igralca, saj ga ni Slovenca in bržkone tudi ne Jugoslovana, ki bi ga ne poznal in priznal. K tej oznaki pa ne navaja zgolj njegova izredna popularnost. Mislim, da je Sever slovenski igralec že po vsem svojem osnovnem občutju, po vsej svoji intimni toplini, predvsem pa po bistrosti, ki označuje sicer našega Gorenjca, po hudomušni šegavosti, ki označuje našega Dolenjca, in po rapsodični širini, ki označuje našega Stajerca, kar vse je v njem zgoščeno v tipiko. In prav zaradi vsega tega je za Severja slovenski igralec najbolj zgovoren in najbolj plastičen vzdevek.

Če naj govorim sprva o Severjevi poti v gledališče in v gledališču, o poti iz majhnih in trdih razmer nekdanjega ljubljanskega predmestja, o poti morem mimo njegove vrojene obsesije za gledališče. Sam sicer večkrat pripoveduje, da kljub zgodnji ljubezni do igranja v mladosti ni nikdar mislil na gledališki poklic. Toda kaj je poklic in kaj je gledališče? Juš Kozak je nekoč zapisal: igrilstvo ni poklic, za igralca mora

Stane Sever
kot Sik

biti človek rojen! In tako je tudi Severja, rojenega igralca, mimo poklica in tudi proti poklicu, ki si ga je sprva izbral, kljub temu ravno igrilstvo preganjalo že iz otroških let. Igral je že kot deček v improvizirani igralski skupini, igral je pozneje v raznih igralskih krožkih na Viču, igral je v šoli, igral je pri Obrtniškem odru in igral je tudi v Sentjakobskem gledališču. Poleg tega je že zelo zgodaj, menda l. 1932 in pozneje, tudi statiral v Drami. Zaradi igranja je imel težave v šoli in zato je moral učiteljske končati v Mariboru. Toda kot dijak učiteljsča je tudi že zabeležil svoj prvi veliki igralski uspeh: leta 1934 je v šolski predstavi »Lepe Vide« nastopil kot Mrva prvič na odru ljubljanske Drame in izredna kritikova pohvala tedaj je nemara odločila njegovo življenjsko pot. Dobil je pogum in še istega leta je pri Sokolu na Viču režiral na prostem »Tugomerja« in v pomanjkanju primerne igralka hkrati sam zaigral vlogo Vrže. Tudi ta posebnost, ki jo je presenetljivo rešil, je vzbudila pozornost. Leto pozneje je na istem mestu režiral Kreftove »Celjske grofe« in igral Hermana. O tem njegovem uspešnem nastopu je že v gledališču izčrpno poročal avtor in režiser

Prof. dr. B. Gavella čestita S. Severju k umetniškemu jubileju.

Bratko Kreft. V drami je vedno bolj bil Sever »ante portas«. Toda kako vstopiti, ko v nji že petnajst let ni bil angažiran noben nov igralec. A Oton Župančič se je končno odločil. Povabil je Severja na avdicijo, ki jo je leta 1936 odlično opravil. Mladi igralec je nato še odslužil vojake in naposled resnično začel ustvarjati.

Stane Sever se je v Drami s svojim talentom kmalu uveljavil. V dramskem ansamblu pa to tisti čas tudi sicer ni bilo tako lahko, zakaj poleg Levarja in Marije Vere so bili v njem še Skrbinšek in Zeleznik, Kralj in Lipah, Cesar in Daneš in Sancin in še vrsta drugih, nobeden med njimi slučajni odrski sopotnik, marveč vsi sami celoviti odrski umetniki, vsak s svojim značajem in vsak s svojo veljavo. Delo v Drami tisti čas ni bilo lahko, zaradi pomanjkanja časa tudi ni bilo vselej popolno, toda vključiti se povsem v tak ansambel ter v njem zaživet, prodreti in uspjeti, je terjalo posebnih zmožnosti in posebnih naporov. Sever je zgodaj uspel, posebno pozornost je zbudil njegov nastop v »Asmodeju«, zlasti pa še tvegani vskok v vlogo Jaga. V pičlih treh štirih letih je Sever že imel v Drami svoje trdno mesto in položaj, česar sicer nekateri drugi niso bili dosegli ne v desetih in ne še v več letih.

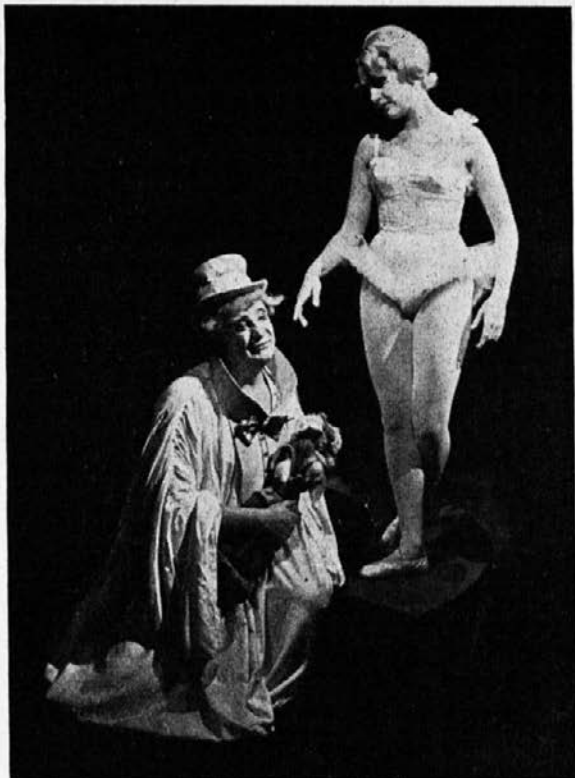
Potem sta vojna in internacija zavrli tudi Severja, toda z osvoboditvijo je nastopil hkrati z novim časom za gledališče tudi Severjev veliki čas. V novem poletu gledališča se je tudi Sever v kratkem času povzpел povsem v njegovo ospredje. Igral je vloge od herojskih do karakternih pa tudi komedijskih, da se je z razponom vseh svojih

Stane Sever
na proslavi
svoje 25-letnice
umetniškega
dela

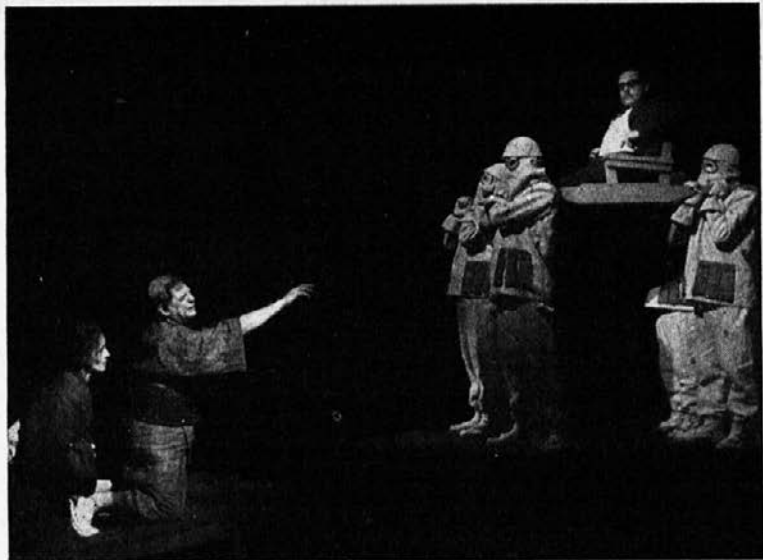
registrov in z izredno potenco svojega igralskega daru prav kmalu povzpel v sam vrh našega ansambla. V teh letih pa vse do danes je na našem odru Sever ustvaril celo galerijo človeških likov, izmed katerih lahko štejemo nekatere med najdragocenejše stvaritve slovenskega igralstva. Igral je Lenbacha, Venger-Ugarkovića, kralja Klavdija, Hamleta, Cyrana, Riharda III., Egmonta, Arnolpha, Volpona, Jourdina, Krutickega, Azdaka, Matička, Maksa, Jermana, Petra, Gornika, Svejka, Pobedonosnikova, Filipa, Areteja, Ornifla, Klopčiča, Teiresija, glavnega porotnika, Peachuma pa vse do cerkovnika Fonze v Borovih »Zvezdah«. In prav slednja vloga je morda še bolj kot druge pred njo tudi hkrati trden dokaz, da Sever v gledališču nikoli ne razlikuje velikih vlog od majhnih, marveč je potrdilo, da pravo gledališče pozna le večje ali manjše igralce. Sever zna tudi iz najmanjše vloge na odru narediti kreacijo.

Če hočemo v kratkem označiti glavne značilnosti Severjeve igre, moramo pri njem predvsem poudariti življenjski optimizem in veselje do življenja, ki jasno prosevata skozi malone vse like njegovega poglavitnega repertoarja. Sever je po svojem osnovnem življenjskem občutju

M. Potokarjeva
kot Ika
in S. Sever
kot Sik
v Torkarjevi
»Svetlobi sence«

prepričan in širok humanist, zato humanizem in razumevanje človeka pronikneta pri njem na dan kdaj pa kdaj tudi tam, kjer ju v golem besedilu ni zaslediti. A Sever gradi vse svoje vloge izredno studiozno, tehta jih in meri ter preizkuša, snuje jih odgovorno in seriozno. Nič ni pri njem naključnega, samohotnega, vsak gib je pretehtan in do nadržanosti izdelan. Zato so njegove kreacije vselej celovite in četudi kdaj neprav zastavljene, vendarle zmeraj prepričljive. S svojo dragoceno in ogromno oblikovalno voljo Sever zgovorno dokazuje, da tudi največjemu igralcu ni dovolj samo naravni talent, ampak da so nič manj važne komponente njegovega ustvarjanja študij in delo ter v skrajni konsekvenci erudicija. Oblikovalna volja mu hkrati pomaga, da zmore tudi napore, vredne silaka, čeprav silaštvo prav gotovo ni poglobilni vtis, ki ga zapušča njegova natura. Ta oblikovalna sila v njem ga včasih sicer tudi zavede, da dá kateri vlogi poudarek in težo, ki ju v celotnem kontekstu nima, a to je naposled pogosta usoda vseh pravih velikih igralcev, ki nemalokrat prerastejo in predro tudi voljo in moč avtorja in režiserja. Nemara je rezultat kompleksne ustvarjalne sle tudi njegova lastna režija ob njegovem današnjem, sicer predvsem igralskem jubileju.

I. Mežanova kot Hama, S. Sever kot Tomito in J. Rohaček kot Zupan v Torkarjevi »Svetlobi sence«.

A naj bo kakorkoli: kljub jubileju je vendarle še prezgodaj, da bi smeli o igralcu in umetniku Stanetu Severju že danes zaključiti sodbo. Res je danes Sever na vrhuncu svojih ustvarjalnih moči, toda tudi ta vrh ima nedvomno pred seboj še dolgo črto in še dolgo pot. Bržčas bo prihodnost pokazala Severja še v novi luči in v novih odtenkih in njegovi novi obrazi bodo nemara osvetlili še nova svojstva njegove neizčrpane odrske umetnosti. Kar mu bo pa gotovo do konca ostalo, je vsekakor vera v življenje in vera v gledališče, prepričanje, da je lepo in vredno živeti, najsi bo v življenju ali pa na odru. Igra mu bo zmeraj medij za izpovedovanje te vere.

Na odru naše Drame je Stane Sever v petindvajsetih letih odigral več kot 150 različnih vlog, mimo tega pa je menda prav toliko let tudi stalno sodeloval v radiu, nastopil je že v dvajsetih jugoslovanskih filmih, sodeluje v televiziji, uveljavil se je kot odlični recitator, že večkrat se je preizkusil tudi kot režiser, skratka, Stane Sever živi polno življenje igralca in odrskega umetnika.

Dragi Stane, hvala Ti v imenu nas vseh za ves Tvoj dosedanji veliki doprinos temu gledališču, za Tvoj žlahtni doprinos vsej slovenski kulturi. Ko Ti ob jubileju v imenu Slovenskega narodnega gledališča iskreno čestitam, sem prepričan, da prav vsi od srca želimo, da bi bil še dolgo steber in ponos slovenske Drame!

(Govor upravnika SNG na proslavi umetniškega jubileja Staneta Severja)

OSSIA TRILLING:

PETA SEZONA GLEDALIŠČA NARODOV

(OD NAŠEGA STALNEGA
LONDONSKEGA SODELAVCA)

(Nadaljevanje)

Španska sopranistka Pilar Lorengar je v odličnem slogu zapela vlogo Pamine in si je za svojo vrhunsko glasbeno stvaritev priborila nagradi za najboljšo pevko. Maurice Béjart, v Franciji rojeni direktor belgijskega baletnega ansambla, si je pridobil nagrado za najboljšo koreografijo. Naštudiral je tri balete: *Divertimento*, improvizirano baletno delo, ki ga je plesala družina v vadbenih kostimih ob spremljavi sodobnih jazzovskih tem; dalje docela novo zamisel Ravelovega *Bolera*, ki ga pleše Duska Sifnios na velikanskem bobnu, spremlja pa jo 20 plesalcev v sijajnem ritmičnem tolmačenju parta tolkal; končno, a ne nazadnje, še Brechtovo »Baletno kantato« na glasbo Kurta Weilla z naslovom *Sedem smrtnih grehov malomeščanov* (Die sieben Todsünden

S. Sever kot Svejk in A. Vallč kot Blahnik v »Svetlobi sence« I. Torkarja.
Režija: S. Sever, scena in kostumi: M. Korun.

S. Drolčeva
kot Fata
S. Sever kot Sik
in A. Kurent
kot Pik
v Torkarjevi
»Svetlobi sence«

der Kleinbürger.) Bėjart je uspešno zajel duha berlinskega političnega kabareta — delo sta ustvarila Brecht in Weill tik preden so se nacisti polastili oblasti v Nemčiji, in so ga prvokrat izvajali 1. 1933 v pregnanstvu v Parizu. Dvojno vlogo Ane — razklane osebnosti — sta kreirali pevka in plesalka kot eno samo osebo, in sicer francoska plesalka Janine Charrat (ki si je priborila lovorike najboljše baletke) in švicarska pevka Ursula Kübler; zadnja se je dognano prilagodila sardoničnemu slogu brechtovskih songov.

Priznanje najboljšega pevcu si je že drugič pridobil veliki jugoslovanski basist Miroslav Čangalović. Pred dvema letoma si je namreč prav tako priboril nagrado v *Faustu* v izvedbi Opere Narodnega pozorišta iz Beograda. Letos je nastopal kot Boris Godunov s Hrvatskim narodnim kazalištem (zagrebško Opero) v neverjetno barviti režiji Vlada Habuneka. Tudi scenograf zagrebškega ansambla si je s sceno za Prokofjevo *Zaroko v samostanu* v domiselni režiji Koste Spaića pridobil nagrado. To priznanje za najboljšo sceno si deli z avstrijskim scenografom Hubertom Aratymom, ki je prispeval sceno za stilizirano uprizoritev Genetovega *Balkona* dunajskega Volkstheatra, ki ga je igralo to gledališče na odru Vieux Colombier. Posebna pohvala za najboljšega pevcu je bila izrečena tudi ameriškemu baritonu Williamu Dooleyu, ki je pel solistično vlogo v Beckettovi *La dernière bande* z glasbo v Romuniji rojenega francoskega komponista Mihalla Mihalovičija in v izvedbi Mestnega gledališča iz Bielefelda v zahodni Nemčiji.

Nagrada za najboljšega igralca je bila podeljena mlademu angleškemu gledališkemu in filmskemu umetniku Albertu Finneyu, ki je igral naslovno vlogo v zadnji igri Johna Osborna *Luter*. Krstno uprizoritev je ta drama doživela 6. julija v Gledališču narodov v Parizu.

Uprizoril jo je ansambel Royal Court Theatre iz Londona v režiji Tonyja Richardsons. *Luter* je epska stvaritev, dokaj blizu stilu brechtovskega gledališča, o življenju očeta reformacije, ki, podobno kakor Brechtovo *Galilejevo življenje*, skuša prodreti do vzrokov junakovega zloma. Čeprav se namreč Luter uspešno upira poskusom Vatikana, da bi ga prisilil na kolena, vendar v trenutku, ko njegove protestantske pridige izzevejo punt zatiranih kmetov, pusti ljudsko gibanje na cedilu in se ponovno poveže z usodo knezov in obstoječe oblasti. Albert Finney je uspešno interpretiral to zahtevno vlogo, ki zajema dvajset let Lutrovega življenja; njegova igra je doživela brezprimerno odobravanje in ugodne sodbe kritikov. Tudi scena Jocelyna Herberta je izzvala veliko občudovanje.

Dve nagradi sta pripadli folklornima skupinama, eni iz Mehike, drugi iz republike Nigerije. Bili sta to dve izmed sedmih držav, zastopanih tokrat prvič v Gledališču narodov. Druge so bile: Libanon, Madagaskar, Peru, Koreja in Čile. Združena arabska republika je bila tudi že prvokrat na seznamu udeleženk, a je preklicala svoje gostovanje 24 ur pred napovedano predstavo. Tudi Kuba bi bila kmalu na prišli. Ansambel se je bil že vkrcal v Havani v avion, ko je prišlo do invazije z ameriške celine proti Kubi, in so letalo za 48 ur zadržali na letališču. Vendar je ansamblu le uspelo dobiti dovoljenje za odhod in

Zabeležbe vreden primer sozvočja med arhitekturo okolja in sceno za »Botra Andraža« na prostem v Piranu; gostovanje Drame SNG 2, VII. 1961.

prišel je v Pariz dovolj zgodaj, da je lahko odigral še zadnje od štirih napovedanih predstav. Na srečo so lahko s svojim izredno zanimivim repertoarjem nadaljevali v drugem gledališču in so si mogli obiskovalci Gledališča narodov, ki so si že vnaprej priskrbeli vstopnice za Gledališče Sarah Bernhardt, vendarle ogledati njihove predstave. Mehiška skupina je pokazala niz silno pestrih točk s plesom ter popevkami in si je svojo nagrado popolnoma zaslužila. Drugo nagrado, posebno diplomu, so dodelili plesalcem »Bororos«, posebnemu odseku ljudskega ansambla Nigerije. To je nomadsko ljudstvo, ki je nastopilo v popolni bojni opremi in z eksotično pobarvanimi obrazi; res redek in nenavaden prizor.

Za konec naj omenimo še posebno nagrado (uradno imenovano »Grand Prix de la Recherche), namenjeno nemu izmed ansamblov, ki so nastopili na malem odru gledališča Le vieux Colombier. Med desetimi tekmujočimi državami je nagrada pripadla ZDA, ki jo je v tej panogi zastopalo Živo gledališče (The Living Theatre) iz New Yorka pod vodstvom Judith Maline in njenega moža Juliana Becka. Ta skupina, ustanovljena pred približno 10 leti, ima na repertoarju nova dela, ki bi sicer verjetno ne našla poti na komercialni broadwayski oder. Njen repertoar je obsegal tri igre; dve sta napisala Američana: *The Connection* 28-letni Jack Gleber, ki obravnava problem uživalcev mamil v ZDA, in *Many Loves*, pirandellovska drama v treh delih o bistvu drame, osemdesetletni William Carlos Williams, tretjo pa Bertolt Brecht. Brechtova *Im Dickicht der Städte* je ena prvih Brechtovih iger, napisana 1924, ki je doslej Zahod še ni videl. Judith Malina je igro sama zrežirala in igrala v tej satirični študiji o podkupljivosti kapitalizma tudi glavno vlogo.

Direktor Gledališča narodov Claude Planson že vneto pripravlja repertoar za sezono 1962. Povabil je že Kraljevsko opero iz Stockholma z opero I. Stravinskega *The Rake's Progress* v režiji Ingmarja Bergmanna in upa, da bo ponovno gostovalo tudi Kraljevsko dramsko gledališče s kako Strindbergovo dramo. Povabljene so še Opera iz Frankfurturta (s *Salomo* in *Princem Homburškim*), dalje Komična opera iz vzhodnega Berlina (s Felsensteinovo režijo opere Benjamin Britna *Sen kresne noči*) in Opera iz Benetk (z Nonovo *Nestrpnostjo* /*Intolleranza*) v scenski opremi češkega scenografa Jožefa Svobode, ki uporablja češko slikarsko tehniko »laterna magica«. Povabljeni sta še dve afriški republiki, in sicer Dahomej in Kamerun. Uspeh »Univerze gledališča narodov« zagotavlja, da bosta tokrat organizirana kar dva specializirana tečaja.

Iz rokopisa prevedel:
Prof. Marijan TAVCAR

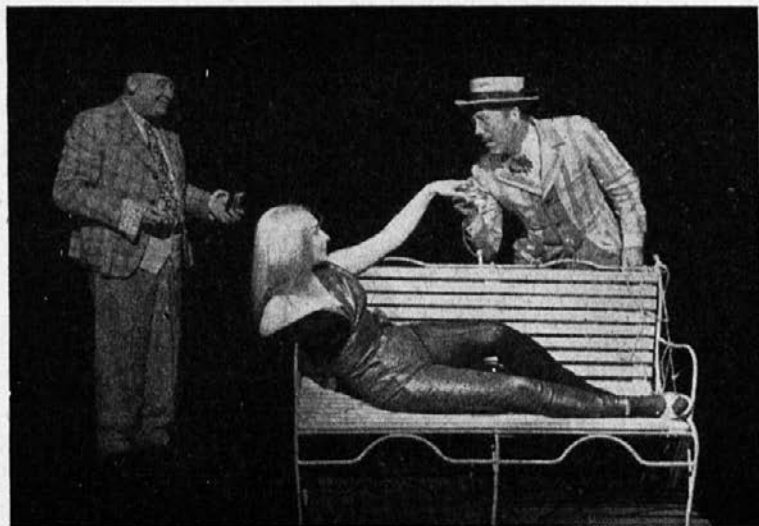
ČRNSKO GLEDALIŠČE V »GLEDALIŠČU NARODOV«

Če hočemo označiti poseben pomen Gledališča narodov, bi lahko rekli, da smo v njem odkrili črnsko gledališče. Samó Gledališče narodov je moglo v svojih predstavah združiti toliko presenetljivih prvin, toliko nastopov, katerih vsak je predstavljal drug narod. Nekatera plemena so prepeljali iz rodnih krajev v Abidjan, Bamako ali Dakar in od tam naravnost v Pariz, tako da ni dvoma o njihovi avtentičnosti.

Ne smemo tudi pozabiti udeležbe črnske »Šole za sambo« v okviru nastopa brazilskega Gledališča ljudske umetnosti.

Te predstave so vzbudile živahno zanimanje etnologov, tako da je Pierre Ichac, francoski specialist za afriška vprašanja, lahko sklical »konferenco za okroglo mizo«, posvečeno črnskem gledališču; te konference se je udeležilo kakih štirideset oseb, katerih tri četrtine so bile črnskega porekla. Naj podamo nekaj izvlečkov iz stenografskih zapiskov teh razpravljanj, ki so bila vsekakor edinstvena.

M. ICHAC: Zdi se mi, da se nam v tem trenutku zastavlja naslednje vprašanje: ali lahko trdimo, da danes obstaja črnsko gledališče? Če ho-

S. Drolčeva kot Sansonka, S. Sever kot Svejek in A. Valič kot Blahnik v Torkarjevi »Svetlobi sence«.

I. Torkar: »Svetloba sencé«. Režija: S. Sever. Scena in kostumi: M. Korun. Zaključni prizor.

čemo odgovoriti na to vprašanje, moramo analizirati njegovo preteklost, sedanjost in prihodnost. Najprej preteklost — to se pravi tradicijo po vaseh — ali pa, kakor bi tudi lahko rekli, predgledališke oblike. To bo nujno prvi korak, pravi temelj vse diskusije: kaj lahko Afrika dá gledališču?

M. TRAORE (senegalski književnik): Lahko bi rekli, da je afriško gledališče prav toliko staro kakor afriška kultura. Kolikor je gledališče družbeno dejstvo, ali, bolje rečeno, družbena dejavnost, je izključno povezano z vsakdanjim življenjem in postane vsakdanji pojav. Zato posreduje čustva, upanje, veselje in bolečine človeka. To bi lahko imenoval splošno značilnost afriškega gledališča.

Kakšne so njegove bistvene poteze? Povezano je z obema velikima afriškima kulturama, pastirsko in poljedelsko. Najbolj tipičen primer je Mali, kakor sem povedal v svoji knjigi (*Le Théâtre Africaine*). Veste, da je Mali vzdrževal diplomatske stike z Evropo in poznal cvetoče kulturno življenje. Tam so predvajali prizore iz kmečkega življenja, ki so predstavljali najbolj običajne, vsakdanje dogodke. Tako tesno je bilo to gledališče povezano z vsakdanjim življenjem, da v njem ni bilo mesta za ženske in čarovnike, ker se ti niso udeleževali poljedelskega življenja.

Ni treba, da bi se omejevali na majhen del črne Afrike; vzemimo drug primer: s Slonokoščene obale. Najbolj značilen je Živalski balet z Gornje Slonokoščene obale. To so plesni prizori, v katerih so igrali možje hkrati vlogo lovcev in živali. Kot lovci so nastopali v tradicionalni lovski obleki, kot živali pa v kožuhih živali, ki so jih predstavljali. Med plesne so bili pomešani nastopi posameznikov, dvojic in zbora.

Kakšen je bil pomen tega gledališča? Iz kakšnih mitov je izhajalo? Meni se dozdeva, da je črnska drama bistveno povezana z verskim življenjem. Saj poznate izrek Gustava Cohena, češ »vse religije postanejo izvor drame in se rade prikazujejo v dramatični in gledališki obliki.« To prav tako velja za črnsko Afriko. Drama je nekako predstavljala življenje ljudi, ki pa so si nadeli osebnost bogov, da bi tako povečali življenjsko silo svojega kolektiva. Gledališče je črpalo navdih tudi iz mitov, pripovedk in junaških epov. Posebno čarovniki so z recitacijami junaških pesnitev oživljali življenje prednikov.

Zraven tega je bilo še vsakdanje življenje. Še v mnogo novejših časih že zgolj obisk davkarja lahko da povod za gledališko predstavo. Mnoge Evropejce sta presenetila realizem in uprizorljivost teh predstav. Skratka, afriško črnsko gledališče je po svojem značaju reprezentativno v polnem smislu te besede.

M. ICHAC: Take lovske plesе, kakor ste jih omenili, sem videl med Pigmejci. Tudi pri njih je skupina mož predstavljala najprej lovce, potem pa spremenila smer plesa in predstavljala slona. Tak ples so zaplesali na dan pred lovom; da bi si tako prihodnji dan zagotovili plen. Kakor je Jourdain pisal prozo, ne da bi se tega zavedal, tako je Afrika ustvarjala in še ustvarja gledališče, ne da bi se tega zavedala.

(Théâtre dans le monde-)

(Nadaljevanje prihodnjiljé)

IZPREMEMBE V UMETNIŠKEM ANSAMBLU

S 1. januarjem letos je bila angažirana kot stalna članica igralskega zbora Drame SNG igralka Angelca Hlebcetova-Grünova.

Igralsko pot je Angelca Hlebcetova-Grünova začela v Prešernovem gledališču v Kranju, nato je bila do lanske sezone angažirana v Slovenskem ljudskem gledališču v Celju. V Kranju in Celju je ustvarila vrsto suggestivnih, zrelih odrskih podob (naj omenimo zlasti *Lady Macbeth*, *Urzo*, *Jermanovo mater*, *Barbaro* v »Celjskih grofih«, *Judit* v »Hudičevem učencu«, *Ajto* v »Pernjakovih«, *Nancy* v »Requiemu za vlačugo« in *Kastelko* v Grünovi dramatisaciji Levstikovega romana »Gadje gnezdo«), veliko pa je delala tudi pri filmu in se s *Temnikarico* v »Baladi o oblaku in trobenti« uvrstila med najbolj markantne igralske figure našega filma.

V Drami SNG debutira Angelca Hlebcetova-Grünova kot *Jerajeva* v »Hiši na robu mesta« *Mirka Zupančiča*.

S 1. januarjem 1962 je bila angažirana kot lektorica Drame SNG *Majda Križajeva*. Po diplomu na filozofski fakulteti ljubljanske Univerze je *Majda Križajeva* delala kot lektorica pri več slovenskih filmih in se pripravljala na specializacijo za probleme slovenske gledališke izreke in jezikovnih zakonitosti odrskega dialoga.

Konec lanske sezone se je poslovil iz igralskega zbora Drame SNG igralec *Miha Baloh*. Odločil se je, da bo kot svoboden, v noben ansambel vključen igralec delal prvenstveno pri filmu, a v prostih terminih tudi gostoval v Drami SNG.

I. Mežanova kot Hama, S. Sever kot Tomito in A. Raner kot Sutuno v Torkarjevi »Svetlobi sence«.

PRIHODNJE PREMIERE

Režiser ing. arch. Bojan Stupica pripravlja v Drami SNG vzporedno dve uprizoritvi: »zgodovinsko nezgodovinsko« komedijo Friedricha Dürrenmatta »Romulus Veliki« in sodobno komedijo Féliciena Marceauja »Jajce«. Ing. arch. Bojan Stupica je tudi scenograf obeh predstav, razen tega je za »Romula Velikega« prispeval še skice za kostume. Naslovno vlogo v »Romulu Velikem« igra Stane Sever, glavno vlogo v »Jajcu« pa Ali Raner. Premiera »Romula Velikega« bo v drugi polovici februarja, premiera »Jajca« v prvi polovici marca.

Do konca letošnje sezone bo Drama SNG pripravila še dve premieri. Najnovejšo dramo Johna Osborna (ki ga naše občinstvo pozna po njegovi giri »Ozri se v gnevu!«, »Luter« bo režiral France Jamnik, krstno uprizoritev izvirne satirične komedije Miloša Mikelnja »Administrativna balada« pa Mile Korun.

INDUSTRIJA POHIŠTVA KAMNIK - DUPLICA

Telegrami STOL, KAMNIK

Telefon 62-04, 62-05

PROIZVAJA: Stole in fotelje iz upognjenega lesa v serijski proizvodnji po lastnih standardih, stole, fotelje po načrtih, originalnih vzorcih, fotografijah, skicah in drugih podatkih, predvsem v serijski proizvodnji. — Sodobno pohištvo za opremo pisarn — pisalne mize, stroje-pisne mize, rolo omare, predvsem v serijski proizvodnji. — »REX« izdelke, zložljive stole in fotelje, montažne mize v serijski proizvodnji po lastnih patentih in modelih in osnutkih lastnega razvojnega biroja. Več vrst stolov in foteljev, tapciranih in netapciranih, ter miz, opremljenih z ultrapasom, stole, fotelje in mize v lesno metalni kombinaciji, vse v sodobnih oblikah. — Opremlja kinematografske in druge dvorane s standardnimi, tudi tapciranimi fotelji po osnutkih arhitektov. — Montažo opravlja z lastno montažno ekipo.

IZVOZNE POSLE OPRAVLJA DIREKTNO Z LASTNO KOMERCIALNO ORGANIZACIJO. — DOBAVLJA IZDELKE SVETOVNO PRIZNANE KAKOVOSTI.

**ELEKTROGOSPODARSKA
SKUPNOST
SLOVENIJE**

ELES

združuje elektrarniška podjetja, Elektroprenos,
podjetja v gradnji in upravo v Ljubljani.

ELEKTROGOSPODARSKA SKUPNOST SLOVENIJE skrbi
za redno proizvodnjo, prenos in razdelitev električne ener-
gije ter gradi nove elektroenergetske vire.

tiskarna
toneta
tomšiča

LJUBLJANA
GREGORČICEVA 25 a

Telefoni: 20-552
22-990
22-940

Narta-Fix

KREMA ZA LASE
polaže mehko, stršča
lase, ter zmečča trde.
Lase postanejo mehki
in se svetijo. Fix krema
las ne zamaeti in jih
tudi ne zlepi.

„ELEKTRONABAVA“

Podjetje za uvoz elektroopreme in elektromateriala,
nakup in prodaja proizvodov elektroindustrije FLRJ

Ljubljana, Resljeva 18-II

Telefon: 31-058, 31-059, telegram: Elektronabava Ljubljana
Skladišče: Crnuče tel. 382-172

dobavlja ves električni material iz uvoza in domačega trga

»ISKRA«

IND. za elektromehani-
ko, telekomunikacije,
elektroniko, avtomatiko
PRODAJNO-SERVISNA
ORGANIZACIJA
ZASTOPA ISKRO
NA JUGOSLOVAN-
SKEM TRŽIŠČU

CENTRALA:

LJUBLJANA, LINHARTOVA 35

FILIALE:

LJUBLJANA, ZAGREB, BEOGRAD, SKOPJE, TITO-
GRAD, SARAJEVO, SPLIT, RIJEKA

SPREJEMAMO NAROČILA, SKLEPAMO POGODBE, DO-
BAVLJAMO, MONTIRAMO, VZDRŽUJEMO

Tobačna tovarna-Ljubljana

IZDELUJE

cigarete za Vaš okus, znanstveno analizirane,
izdelane iz najboljših vrst tobaka, okusno
pakirane

Iskra

TOVARNA ELEKTRICNIH APARATOV
LJUBLJANA • RIMSKA CESTA ŠT. 17

izdeluje:

releje za zaščito, daljinska stikala, zračna do 100 A in oljna do 15 A s termično zaščito, zaščito proti požaru, programska stikala vseh vrst, aparate s področja industrijske elektronike, merilne in specialne transformatorje, signalne naprave za elektrogospodarstvo in industrijo

TOVARNA PISALNIH STROJEV

LJUBLJANA - SAVLJE, telefon 382-255

proizvaja:

ZA PISARNO pisalni stroj »Emona« valj 30 cm — pisalni stroj
»Emona«, valj 45 cm — razmnoževalni stroj Tops-Gestetner

ZA DOM pisalni stroj portable »Sava« s plačilom tudi na
dveletni potrošniški kredit.

TUBA

TOVARNA KOVINSKIH IN PLASTIČNIH
IZDELKOV

LJUBLJANA, KAMNIŠKA 20

proizvaja izdelke iz plastičnih mas za farmacevtsko, kemično, avtomobilsko, elektro in radio-tehnično industrijo, kakor tudi predmete za široko potrošnjo, tehnične izdelke in embalažo iz aluminija, svinčeno ter pokositreno embalažo.

**INDUSTRIJA ZA
ELEKTROMECHANIKO,
TELEKOMUNIKACIJE,
ELEKTRONIKO
IN AVTOMATIKO**

TOVARNA ZA ELEKTROZVEZE LJUBLJANA

- ISKRA — največji proizvajalec elektronskih naprav in elementov za elektroniko v državi
- ISKRA — oddajniki in sprejemniki, industrijska televizija
- ISKRA — merilne aparature za laboratorije, industrijo, medicino, kemijo, delo z radioizotopi
- ISKRA — transistorji, diode, upori, kondenzatorji, keramika, feriti, magneti
- ISKRA — regulacijski transformatorji, magnetni stabilizatorji, drsni upori
- ISKRA — pojem kvalitete in tradicije v jugoslovanski elektroniki

TRGOVSKO PODJETJE ZA IZVOZ IN UVOZ

TEHNO-IMPEX

Telefon: 23-915
Teleprinter: 03-190

Ljubljana,
Beethovnova 21/I

Ban. račun: 600-11-1-674

POSLUŽITE SE ODLIČNIH PROIZVODOV PODJETJA

tovarne bonbonov,
čokolade
in peciva
v Ljubljani

ŠUMI

Nad kvaliteto naših proizvodov
ne boste nikdar razočarani!

NOVI DKW-JUNIOR

741 ccm, 34 KS, tricilindrski dvotaktni motor, vse brzine sinhronizirane, hidravlične zavore, poraba goriva 7,3 l/100, mešanica 1:40, servisni pregledi na vsakih 7500 km.

V prostorni karoseriji so 4 udobni sedeži, obsežni prtljažni prostor. Naprava za gretje in hlajenje omogoča v vsakem letnem času prijetno vožnjo.

Vozilo je zelo ekonomično ter nudi izredno sigurnost pri vožnji.

Servisna služba in nadomestni deli zagotovljeni.

Vsa pojasnila

»Autocommerce«-Ljubljana,

Trdinova ulica 4.

SATURNUS

IZVAJALNO PREDKLOVALNA INDUSTRIJA, EMBALAŽA - ALUOOPREMA, LJUBLJANA

proizvaja:

raznovrstno pločevinasto embalažo za prehransko, kemično in farmacevtsko industrijo iz črne, bele in alu-pločevine —
artikle široke potrošnje: kuhinjske škatle, pladnje, igrače, razpršilce itd. —

dele za avtomobile in bicikle: žaromete vseh vrst in svetilke, zgoščevalke, avtoogledala, žaromete, zvonce in zgoščevalke za bicikle —

elektrotoplotne aparate: kuhalnike, peči in kaloriferje —

litografirane plošče in eloksirane napisne ploščice

Vela 13.1162

DRŽAVNA ZALOŽBA SLOVENIJE

Vam nudi nova dramska dela:

Dominik Smole:

ANTIGONA, br. 570.—

Ferdo Kozak:

PUNČKA, pl. 1100.—

in reprodukcije

akademskega slikarja

Miha Maleš:

JADRANSKI MOTIVI, pl. 4000.—,

br. 3500.—

Dobite v vseh knjigarnah